

Netwerk tegen Armoede
Vooruitgangstraat 323 bus 6 - 1030 Brussel / tel. 02-204 06 50 / fax : 02-204 06 59
info@netwerktegenarmoede.be / www.netwerktegenarmoede.be

Nieuw decreet Integrale Jeugdhulp : onze mening 12 september 2012

---

1. Historiek

Mensen in armoede zijn oververtegenwoordigd in de jeugdhulpverlening. De ervaringen van de gezinnen is veelal niet erg positief eens ze in de jeugdhulpverlening terechtkomen. De 'plaatsing' van kinderen blijft een erg gevoelig thema en is een ervaring waar zeer vele gezinnen in armoede mee werden / worden geconfronteerd.

Het debat over de 'integralisering' van de jeugdzorg is eind jaren negentig van de vorige eeuw begonnen met de hoorzittingen rond de 'Commissie ad hoc Bijzondere Jeugdbijstand' in het Vlaams parlement. Al snel werd duidelijk dat de problemen de sector van de Bijzondere jeugdzorg overstegen. Ook in andere sectoren in de jeugdhulpverlening werden immers knelpunten gesignaleerd.

Het verhaal is bekend. In de Maatschappelijke Beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg werd een probleemanalyse¹ gemaakt en werden 42 aanbevelingen gemaakt. Deze vormden de basis voor het Strategisch Plan Integrale Jeugdhulpverlening waarin de principes² en strategieën³ van de jeugdhulpverlening werden uitgetekend.

Na een experimentele periode kwam er in 2004 een wetgevend kader tot stand in de vorm van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de integrale jeugdhulp en het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp. Het decreet betreffende de integrale jeugdhulp was een kaderdecreet dat uitvoering kreeg in besluiten. Er werden structuren in het leven geroepen, regio's afgebakend, regioplannen opgesteld, modules geformuleerd en ga zo maar verder.

Hoewel er enkele stappen werden gezet bleef de intersectorale toegangspoort, die geïmplementeerd had moeten zijn tegen 1 januari 2008 - een hoeksteen van IJH dus, dode letter. De implementatie van het decreet verliep dus niet altijd van een leien dakje maar dat komt omdat integrale jeugdhulp dan ook een enorm complexe en omvattende onderneming

---

¹ Verkokering, aanbodgericht, gebrek aan subsidiariteit...

² Intersectoraal en integraal, vroegtijdige hulp, behoeftegestuurde hulp, hulp op maat, subsidiariteit, samenwerking...

³ Harmonisering van het aanbod door modulering, onderscheid tussen rechtstreeks toegankelijke en niet-rechtstreeks toegankelijke hulp, een intersectorale toegangspoort die als sluis of drempel naar meer ingrijpende vormen van hulpverlening moet fungeren, trajectbegeleiding, de positie en participatie van de cliënt...

is die verschillende sectoren en niveaus vat en bovenal alleen maar kans op slagen heeft als alle actoren er in geloven (draagvlak) en er aan werken (realisatie).

In 2011 werd de efficiëntie en de effectiviteit van de implementatie van het decreet betreffende integrale jeugdhulp geëvalueerd door het Instituut voor de Overheid van de K.U.Leuven. Beleidslijnen en beleidsafstemmingstructuren werden geëvalueerd. Ook werd een horizontale blik geworpen op IJH en werden een aantal aanbevelingen geformuleerd. Het onderzoek bevestigde dat er nogal wat stappen (een aantal instrumenten, intersectorale dialoog...) gezet zijn richting integrale jeugdhulp maar dat het doel (doorwerking naar de praktijk van de hulpverlening) nog verre van bereikt is.

Samengevat zijn de aanbevelingen van dit belangrijke evaluatieonderzoek:

- Er is nood aan prioritering, verankering en verduidelijking. Er is een duidelijkere explicitering vereist van het einddoel van IJH en de elementen die cruciaal zijn om dit te bereiken.
- De sectoren zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van het decreet IJH. IJH mag geen aparte sector zijn maar moet gedragen, ontwikkeld en uitgevoerd worden door de bestaande sectoren.
- Er is meer duidelijkheid nodig over de aansturing van de verschillende projecten: een model met meer Vlaamse sturing en regie waar het nodig is en meer autonomie voor de regio's of netwerken waar het kan.
- De return van de overlegstructuren moet verhoogd worden. De overlegcultuur kan gerationaliseerd worden door integratie, afbouw en een eenduidige rol.⁴

In dit evaluatieonderzoek werd geen uitspraak gedaan over effecten van IJH op cliënt (microniveau). Dit onderzoek heeft mede geleid tot de opmaak van een nieuw decreet. Er bestaat wel een voorafgaand onderzoek⁵ dat de participatie van cliënten meet , en dit op niveau van de stuurgroepen, netwerken en adviesraad.

Mening Netwerk tegen Armoede

Het evaluatieonderzoek van 2011 deed geen uitspraak over het effect van IJH op de cliënt. We vragen uitdrukkelijk naar een onderzoek hierover na de proefperiode van de toegangspoort in Gent.

2. Advies van de Adviesraad Integrale Jeugdhulp

Het Netwerk tegen Armoede maakt deel uit van de Adviesraad Integrale Jeugdhulp, als vertegenwoordiger van de ouders. De Adviesraad Integrale Jeugdhulp heeft zich van oktober 2011 tot januari 2012, tijdens 4 bijeenkomsten, gebogen over een ontwerpdecreet betreffende de Integrale Jeugdhulp (dat nog niet principieel goedgekeurd was). Op die momenten was enkel het Netwerk tegen Armoede aanwezig als cliëntvertegenwoordiger. Advies 21 van 23 januari 2012 van de Adviesraad Integrale Jeugdhulp bevat een aantal algemene bedenkingen alsook een artikelsgewijze bespreking. Dit advies had echter een ontwerpdecreet IJH als onderwerp dat op een aantal punten afweek van wat nu voorligt. Het is dus niet opportuun dit advies integraal over te nemen.

⁴ TOMME, N., VERHOEST, K. & VOETS, J., 'Evaluatie van het decreet van 7 mei 2004 betreffende de Integrale Jeugdhulp', K.U.Leuven - Instituut voor de Overheid, 31 januari 2011, p. 122-132

⁵ CARRETTE, V., 'Evaluatie van het groeiproces naar structurele cliëntparticipatie in de integrale jeugdhulp, deel 2 evaluatierapport', Administratie Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, 2010

3. Decreet Integrale Jeugdhulp

3.1. Missie en doelstelling Integrale Jeugdhulp

De *missie* van Integrale Jeugdhulp in het voorontwerp van decreet (art. 5) luidt: "Integrale jeugdhulp biedt aan minderjarigen, hun ouders en, in voorkomend geval, hun opvoedingsverantwoordelijken en de betrokken personen uit hun leefomgeving die daar behoefte aan hebben, hulp en zorg op maat die met een grote mate aan flexibiliteit aan de hulpvraag proberen te beantwoorden."

In de *doelstelling(en)* (art. 8) wordt gesteld dat IJH betrekking heeft op samenwerking en afstemming in de jeugdhulp, met een gezamenlijk engagement als doel, ten bate van minderjarigen. Hiervoor wordt ingezet op 7 'hoofddoelstellingen':

- ✓ Vermaatschappelijking
- ✓ Tijdige toegang
- ✓ Flexibiliteit en continuïteit
- ✓ Gepast omgaan met verontrustende situaties
- ✓ Subsidiair aanbod crisisjeugdhulpverlening
- ✓ Participatie
- ✓ Integraal aanbod

Mening Netwerk tegen Armoede:

De nadruk in de doelstelling van Integrale Jeugdhulp ligt veeleer op de te hanteren middelen (de toegangspoort, het samenwerken van de sectoren, ...) dan op het te bereiken doel. Het welzijn van de minderjarige en zijn ouders wordt nergens fundamenteel voorop gesteld.

Integrale Jeugdhulp is veel meer dan het stroomlijnen van de 7 sectoren. Degene die de zorg nodig heeft moet centraal staan en niet de sectoren op zich. Bovendien worden nergens in het decreet verwijzingen en verbanden gelegd naar allerlei belendende sectoren, zoals gezondheid, huisvesting, jeugdbeleid, ... Terwijl er wel wordt verwezen naar de Problematische leefsituatie als verruiming van het begrip POS (problematische opvoedingssituatie).

3.2. Toegangspoort

Een van de belangrijkste elementen in het voorontwerp van decreet is de installatie van een Intersectorale Toegangspoort (ITP) voor ingrijpende hulp. De ITP vervangt twee sectorale toegangspoorten: het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg (BJB) en de Provinciale Evaluatiecommissie (VAPH). De ITP bestaat minstens uit een team indicatiestelling en een team jeugdhulpregie die onafhankelijk van elkaar moeten opereren. Aanbieders van jeugdhulp kunnen een minderjarige aanmelden bij de toegangspoort die dan wordt geïndiceerd. Nadien volgt de toewijzing.

De toegangspoort moet er garant voor staan dat de beschikbare niet-rechtstreeks toegankelijke hulp van de betrokken sectoren enkel kan ingezet worden op grond van een van het aanbod onafhankelijke indicatiestelling en dat ze prioritair wordt toegewezen aan diegenen die er het meeste behoefte aan hebben. Het is de bedoeling dat de modules flexibel worden ingezet.

Mening Netwerk tegen Armoede

- Vraagverheldering : belangrijk om de memorie van toelichting bij artikel 6 grondig te onderschrijven
- Team indicatiestelling : expertise kan ingeroepen worden door organisaties die de visie van het cliëntperspectief vertegenwoordigen . Hoe zal dit georganiseerd worden ? Willen organisaties dit wel ? Idem intersectorale regionale prioriteitencommissie
- 'Dossier' kan diagnose krijgen , zonder cliënt te horen (tenzij hij het vraagt).

3.3. Toegankelijkheid van de jeugdhulp

Om de toegang tot de jeugdhulpverlening te verbeteren wil men de volgende 5 B's verbeteren : bekendmaking, bereikbaarheid, beschikbaarheid, begrijpbaarheid en betaalbaarheid.

Mening Netwerk tegen Armoede

- Het recht op jeugdhulp staat ingeschreven binnen het beschikbaar aanbod en beschikbare kredieten . Deze bepaling relativeert volledig de vooropgestelde 5 B's , want de 'vraag' moet binnen het 'aanbod' passen. De politiek van het moment beslist over de kredieten.
- Voor ons is het zeer belangrijk om vraaggericht te werken en dit in de ruimste zin van het woord (zie ook hierboven rond 'vraagverheldering')
- De stap voor de jeugdhulp, namelijk de preventie , de ondersteuning, het laagdrempelige , is niet afdwingbaar . Ook daar zijn tal van wachtlijsten, financiële en andere drempels om in te stappen
- Het hebben van een vertrouwensfiguur of brugfiguur geven mensen in armoede aan als belangrijke factor in de te volgen trajecten hulpverlening. In het huidige voorstel is het recht op een bijstandspersoon verankerd, zij het onder heel wat voorwaarden.

3.4. Zorg voor het traject

De continuïteit in het voorontwerp van decreet veronderstelt dat alle jeugdhulpaanbieders die betrokken zijn bij de jeugdhulpverlening samen verantwoordelijk zijn voor de continuïteit in die jeugdhulpverlening.

Mening Netwerk tegen Armoede

- Cliënten klagen over veel en steeds wisselende hulpverleners vanuit meerdere organisaties met telkens weer hun eigen manier van werken. Zaken als het 'moduleren' van hulpverlening lost dit niet op.
- Wie draagt de uiteindelijke eindverantwoordelijkheid binnen het traject? MvT zegt dat de mate waarin de cliënt zelf de procedure aanstuurt bepalend is . Wat met gezinnen die moeilijk zelf kunnen aansturen ? Dit vraagt immers al heel wat vaardigheden , inzicht en kennis in IJH en zelfvertrouwen .
- Wie coördineert ? de aanmelder, de toegangspoort, de voorziening die de hulpverlening opstart ? De teksten spreken zich tegen. Op een bepaald moment spreekt men over 'collectieve verantwoordelijkheid' van de betrokken hulpaanbieders . M.a.w. iedereen en dus niemand.
- Trajectbegeleiding an sich is niet weerhouden , het wordt gezien als een inherente opdracht van elke jeugdhulpvoorziening en elke hulpverlener (MvT art.31). Dit is een illusie als het decreet geen duidelijkheid geeft over zaken als verantwoordelijkheid en coördinatie van hulpverlening .

3.5. Vermaatschappelijking van de zorg

Integrale Jeugdhulp moeten inzetten op de eigen krachten van minderjarigen met het oog op het vermijden van instroom, het verhogen van participatie en het stimuleren van emancipatie (art.9)

Mening Netwerk tegen Armoede

- Het inzetten op eigen krachten en het 'empoweren' van de jongeren mag er niet toe leiden dat de indruk wordt gewekt dat ouders en jongeren worden verondersteld volledig of gedeeltelijk verantwoordelijk te zijn voor hun problemen. De tendens tot sanctioneren als er niet genoeg vermeende 'inspanning' wordt getoond, zoals GAS-boetes en verplichte ouderstages hebben een averechts effect op het empoweren van de gezinnen.
  - De vermaatschappelijking mag bovendien geen excuus worden bij een gebrek aan middelen en mensen binnen de hulpverlening
  - De vermaatschappelijking vereist bovendien samenwerking en afstemming met belendende sectoren, zoals hierboven reeds werd aangetoond.

3.6. Participatie

In het decreet worden verschillende principes rond participatie verankerd. Het gaat over inspraak en inzage in het dossier en de verleende jeugdhulp, de bijstandspersoon, het inbrengen van het perspectief van de minderjarige en zijn ouders in de verschillende overlegorganen van Integrale Jeugdhulp en in een aantal commissies (zie hierboven)

Mening Netwerk tegen Armoede

- De participatie van cliëntvertegenwoordigers binnen de overlegorganen verliep tot nu toe zeker niet altijd van een leien dakje. Bij de hervorming van de structuren zal me veel tijd, middelen en mankracht moeten steken in het ernstig nemen van deze vertegenwoordigers. Bovendien zien we weinig of geen vertegenwoordiging van bv. allochtone cliënten.
- Als de AR wordt overgeheveld naar de SAR, zal men moeten nadenken hoe men daar het cliëntperspectief binnenbrengt.
- Hoe moet men de participatie binnen de voorzieningen verder vorm geven ?
- Om te kunnen spreken van echte participatie binnen het dossier en de opgezette hulp, zal men toch meer moeten doen dan 'minstens 1 face-to-face gesprek' met de minderjarige (pag. 39 Memorie van Toelichting)
- Verstaanbare taal van de documenten (bv. indicatiestelling op papier) en aangepast tempo zijn absolute voorwaarden voor een mogelijke participatie.
- De beroepsmogelijkheden voor cliënten zijn niet zo duidelijk en niet erg uitgebreid in het decreet.

3.7. Verontrustende situaties en maatschappelijke noodzaak

In het decreet wordt in duidelijke procedures vastgelegd wanneer, waarom en hoe moet worden tussengekomen door hulpverleners in gerechtelijke en buitengerechtelijke context als het gaat over verontrustende situaties of contexten.

Mening Netwerk tegen Armoede

-De huidige omschrijving van 'Problematische opvoedingssituatie' wordt verruimd naar problematische leefsituaties. In de MvT art. 2 wordt omschreven dat een problematische leefsituatie kan toegeschreven worden aan 'ouders en /of de minderjarige' die er niet in slagen om het brede netwerk aan dienstverlening te bereiken of op te sporen, het falen van de hulpverlening... jonge ouders die geconfronteerd worden met een veelheid aan obstakels zoals huisvesting, laag inkomen, ...'. Deze formulering kan leiden tot een meer gedwongen hulpverlening bij ouders in armoede, louter gebaseerd op hun armoedesituatie. Bovendien legt dit de verantwoordelijkheid van 'het falen van de hulpverlening' en 'geen toegang vinden tot de hulpverlening' volledig bij de ouders en de minderjarigen.